

"ולקטה ולא תגערז בה" על עוני ויחס לעניים

1 "ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו: ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מכלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם: וימת אלימלך איש נעמי ותשארה היא ושני בנייה: וישאו להם נשים מאבות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: וימותו גם שניהם מכלון וכליון ותשארה האשה משני לדייה וימאשה: (רות א, א-ה)

2 "וילך איש מבית לחם, ואין אומרים איש אלא לאדם חשוב ... שאלמלך היה איש חשוב שמחשיבים אותו במקומו והלך להציל את נפשו ונפש ביתו ולא טרח עצמו בעסקי הצבור." [אלימלך היה מנהיג בקהילה שלו, אך בזמן משבר הוא היגר למקום עשיר ובטוח ולא חשב על הציבור שאותו הוא הנהיג] (מדרש תנחומא, שמיני סימן ט)

3 "וילך איש - עשיר גדול היה ופרנס הדור ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניים הבאים לדוחקו לכך נענש:" [אלימלך היה עשיר ובעל אמצעים, מתוך חשש שבזמן הרעב יבואו אליו אנשים מחוסרי כל ויבקשו ממנו סיוע כספי ותמיכה- הוא בחר לברוח מהארץ] (רש"י, רות א)

4 שאלות
בשני המדרשים מופנית ביקורת כלפי אלימלך שלא דאג לעניים בקהילה. מה ההבדל בין המדרשים?
מי לדעתכם ולדעתכן אחראי לדאוג לעניים בקהילה? האם צריך לחכות שאדם יבקש עזרה או שנכון לאתר את הנזקקים ולסייע להם?

4 לקט, שכחה ופאה הם מענקים מן היבול החקלאי, שעל פי חוקי התורה, יש לתת לעניים ולנזקקים.
לקט - הן השיבולים הנופלות בזמן הקציר ואשר אותן חייבים הקוצרים להשאיר לנזקקים, הבאים ללקט בשדה.
שכחה - היא עומר, אלומת שיבולים שנשכחה בשעת הקציר, ואף היא שייכת לנזקקים. בעל השדה אינו רשאי לחזור ולקחת את העומר שנשכח.

5 "ויאמר לה בעז לעת האכל, גשי הלם ואכלת מן-הלחם, וטבלת פתך, בחמץ; ותשב, מצד הקצרים, ויצפט-לה קלי, ותאכל ותשבוע ותתר. ותקם, ללקט; ויצו בעז את-נעריו לאמר, גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה. וגם של-תשליו לה, מן-העבתיים; ועזבתם ולקטה, ולא תגערזו-בה. ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה, ויהי כאיפה שערים." (רות ב, יד-יז)

6 שאלות
אילו מענקים לעניים אוספת רות? מה נותן לה בועז מעבר לכך?
בועז מזהיר את הנערים שלו: "ולא תכלימוה...ולא תגערז בה" [= אל תביישו או תשפילו]. מה ניתן ללמוד מאזהרה מיוחדת זו על היחס שהיה נהוג כלפי מלקטות?

”ולקטה ולא תגערזו בה” על עוני ויחס לעניים

לפניכם הצילום 'רות ונעמי', מתוך סדרת סיפורי התנ"ך של האמן עדי נס. (הצילום נעשה בהשראת הציור "המלקטות" של האמן ז'אן-פרנסואה מילה.)

6

- המלקטות בצילום מלקטות בצלים בשוק ולא שיבולים בשדה. במה דומות רות ונעמי מהמגילה למלקטות שבצילום?
- מה ניתן ללמוד על הקשר בין הנשים? מדוע לדעתכם ולדעתכן הן אוספות בצלים דווקא?
- התבוננו היטב ברקע, אילו רמזים יש לכך שמדובר בנשים מהשוליים של החברה? האם יש ביקורת על החברה בתמונה?
- מדוע לא רואים בצילום את הפנים של הנשים?

שאלות

"זלקטה ולא תגערזו בה" על עוני ויחס לעניים

7

"שארית היום: משמרת שנייה" בשוק הכרמל.

הם מגיעים עם רדת החשיכה ומלקטים מהרצפה ומהארגזים את הסחורה שהותירו בעלי הדוכנים - מקור המזון העיקרי שלהם. סיור ערב בין סוחרים וקבצנים, הרחק מעין הממשלה. עם רדת החשיכה, מתחלפות הדמויות בשוק הכרמל. הלקוחות ובעלי הדוכנים עוזבים את המקום, ובמקומם מגיעים "אנשי סוף היום". קשישים וצעירים, פליטים ומהגרי עבודה שזקוקים לשאריות, מלקטים את מקור המזון העיקרי שלהם מהרצפה ומהארגזים המסודרים שחלק מהסוחרים הותירו להם. "זה כמו מירוץ", הסביר אחד מהם כיצד מצא עצמו בשוק. "כל הזמן יש עליות מחירים ומי שלא עומד בקצב נופל מאחור".

(בוטז פיילר, 16.2.13, ynet)

- מדוע האנשים מגיעים לשוק רק בסוף היום, עם רדת החשיכה?
- האם האפשרות לאסוף שאריות בסוף היום תואמת את הרעיון של 'מתנות-עניים' לדעתכם?
- מה המשותף לכל מי שמגיע לאסוף שאריות?
- האם בעיית העוני היא בעיה של העניים או של החברה כולה?

שאלות

חשבו על מילת התנביות
 לכבוד חג השבועות (אפשר להצטרף
 לארגון קיים או לחשוב על יוזמה מקומית).

♥ הקדישו תשומת לב מיוחדת לבעיית
 העוני ולאופן בו נכון לסייע.